

VERSLAG VAN DE VOORJAARZITTING 2013

Vastgesteld 2 september 2013

Inleiding

Van 17 tot en met 20 mei organiseerde het Luxemburgse parlement de halfjaarlijkse plenaire zitting van de NAVO Parlementaire Assemblée. Aan deze sessie namen 175 parlementariërs uit 26 NAVO-lidstaten deel; de parlementen van Bulgarije en IJsland hadden geen delegaties afgevaardigd in verband met recente verkiezingen. Voorts namen 72 parlementariërs uit geassocieerde en partnerlanden van de NAVO deel aan de sessie, waarbij ook vertegenwoordigers uit Afghanistan en Mali waren uitgenodigd. De Tweede Kamer werd vertegenwoordigd door de leden **Ten Broeke** (VVD, delegatieleider), **Berckmoes** (VVD), **Eijsink** (PvdA), **Knops** (CDA), **Hachchi** (D66) en de Eerste Kamer door de leden **Van Kappen** (VVD), **Knip** (VVD), **Vliegenthart** (SP) en **De Graaff** (PVV). Het Eerste Kamerlid **Popken** (PVV) nam op eigen kosten als waarnemer deel aan de vergaderingen.

Tijdens deze Voorjaarszitting vond een plenaire vergadering plaats met de voltallige Noord-Atlantische Raad in de samenstelling van de 28 Permanent Vertegenwoordigers. De laatste keer dat zo'n debat met alle ambassadeurs was gehouden, was tijdens de Voorjaarszitting in Oslo in mei 2009. NAVO secretaris-generaal Rasmussen wijdde zijn toespraak voor de Assemblée geheel aan de transitie in Afghanistan. Andere thema's die prominent besproken werden tijdens deze sessie waren de gevolgen van de defensiebezuinigingen in de lidstaten, de financiën van de NAVO en de gewapende conflicten in Syrië en Mali.

De Nederlandse delegatie is tijdens haar verblijf in Luxemburg gastvrij ontvangen met een dinerbriefing door ambassadeur Peter Kok. Hij had onder andere de Luxemburgse minister van Economische Zaken uitgenodigd. De delegatie is ambassadeur Kok zeer erkentelijk voor deze gastvrijheid en dankt hem daar hartelijk voor.

NAVO-Rusland Parlementaire Commissie/Standing Committee

In het overleg van het Standing Committee met de delegatie van de Russische Doema stond de transitie in Afghanistan op de agenda. Daarvoor was Khalid Pashtoon uitgenodigd, een Afghaanse parlementariër, en Alexander Grushko, de Russische ambassadeur bij de NAVO. De

heer Pashtoon schetste een beeld van Afghanistan na de transitie. Het land gaat een onzekere toekomst tegemoet, zo meende hij, met armoede, drugshandel, corruptie en slecht bestuur. Gewapende oppositiegroepen hebben tot nu toe betrokkenheid bij het vredesproces vermeden en het is om die reden dat de aanwezigheid van de NAVO na 2014 nodig zal zijn, zei de heer Pashtoon. Volgens hem is het van belang om de focus te leggen op het economische aspect van de transitie. Over de verkiezingen van volgend voorjaar sprak de heer Pashtoon zijn zorgen uit. Volgens hem zou de huidige president tot alles bereid zijn om aan de macht te blijven. De internationale gemeenschap zou dan ook druk op de regering moeten uitoefenen om transparante verkiezingen te organiseren.

Ambassadeur Grushko noemde Afghanistan een «top issue» in de bilaterale dialoog tussen zijn land en de NAVO. Het draait om veiligheid in den brede, waarbij het een gedeeld belang is om drugssmokkel en de verspreiding van het geweld over Centraal-Azië tegen te gaan. Hij wees op de grote kwetsbaarheid van de Afghaanse economie, die voor bijna 70% afhankelijk is van buitenlandse hulp. Het land moet zijn eigen economisch potentieel ontdekken, aldus de heer Grushko. Rusland verleent steun aan ISAF en aan de training van veiligheidspersoneel in Afghanistan en wil die steun op de lange termijn voortzetten. Rusland zet ook helicopters in, bijvoorbeeld ten behoeve van medische evacuatie. De transit van buitenlandse troepen door Rusland naar Afghanistan kan wat Rusland betreft nog uitgebreid worden. Belangrijk is dat de NAVO en Rusland de eenheid van hun doelstellingen bewaken en geen verschillende agenda's gaan ontwikkelen. De ambassadeur pleitte voor een nieuwe VN-resolutie om de aanwezigheid van de NAVO in Afghanistan na 2014 te legitimeren.

De heer **Ten Broeke** prees in een interventie de civiele assistentie van Rusland aan Afghanistan en ook het streven om een gezamenlijke agenda met de NAVO te voeren. Maar het internationale nieuws van 17 juni 2013 werd beheerst door berichten dat Rusland had besloten om zware wapens aan het Assad-regime in Syrië te leveren. Hebben Rusland en het Westen nog steeds dezelfde agenda als het gaat om Syrië, zo wilde de heer Ten Broeke weten. Is het niet veel verstandiger om geen wapens naar Syrië te sturen, mede met het oog op de vredesconferentie die eind mei georganiseerd zou dienen te worden? De Russische ambassadeur waarschuwde dat zijn land tegen een militaire interventie in Syrië is. Het einde van het bloedvergieten moet bereikt worden door naar de onderhandelingstafel te gaan en daarvoor is het nodig om met alle strijdende partijen in Syrië in contact te zijn. Rusland is het enige land dat zowel met Assad als met de interne en externe oppositie contact heeft. De vredesconferentie van eind mei moest doorgang vinden, aldus de heer Grushko. Ondertussen wil Rusland niet toekijken hoe alleen de rebellen bewapend worden; voorkomen zou moeten worden dat wapens in de handen van terroristen vallen.

In de vergadering van het Standing Committee werd onder andere een presentatie gegeven door een lid van de International Board of Auditors for NATO, mevrouw Astrup, over de beoogde herziening van de accountantscontrole voor het bondgenootschap. Dit herzieningsproces is een initiatief van secretaris-generaal Rasmussen, mede ingegeven door vragen die de Nederlandse delegatie in de Assemblée hierover in het verleden heeft gesteld. De IBAN controleert jaarlijks een bedrag van ongeveer € 11,5 miljard aan uitgaven. De heer **Van Kappen**, die de heer Ten Broeke verving in deze vergadering, vroeg aan mevrouw Astrup, wat zij vond van de suggestie van de Nederlandse Rekenkamer om een Chief Financial Officer in de NAVO aan te stellen op het niveau van de Noord-Atlantische Raad met als doel om het financieel beheer binnen de Alliantie te verbeteren. Mevrouw Astrup antwoordde dat deze vraag eigenlijk te politiek was om door haar beantwoord te worden, maar dat de IBAN

vanzelfsprekend alle pogingen steunt om het financieel management van de NAVO te verbeteren.

De Kroatische delegatie liet weten dat zij met het oog op de Annual Session in oktober in Dubrovnik contact had gelegd met de Iraanse ambassadeur in haar land om een delegatie uit dit land uit te nodigen. Op voorstel van president Bayley werd besloten dit onderwerp verder te bespreken buiten de vergadering en een aantal delegaties daarover te raadplegen, die niet in de vergadering van het Standing Committee aanwezig waren.

Commissievergaderingen

Dit jaar zijn zestien rapporten besproken in de verschillende commissies van de Assemblée. Na verwerking van het commentaar uit de debatten, zullen de definitieve versies van deze rapporten in Dubrovnik besproken worden, tijdens de Annual Session in oktober. Hieronder volgt per commissie een korte samenvatting van elk van deze rapporten¹.

Politieke commissie

- *The Growing Strategic Relevance of Asia – Implications for NATO* (rapporteur: Assen Agov, Bulgarije): In deze analyse van de Amerikaanse heroriëntatie («pivot») op Azië, beschreef de Bulgaarse parlementariër de mogelijke consequenties voor het bondgenootschap. De herijking van de Amerikaanse strategie voor Azië en met name het gebied rond de Stille Oceaan leidt tot zorgen in Europa dat de trans-Atlantische relatie verwatert. In zijn rapport betoogde de heer Agov dat de herijking niet zozeer moet worden gezien als een verwijdering van Europa, dat volgens hem nog altijd Amerika's belangrijkste strategische partner blijft. De Verenigde Staten heeft zijn militaire aanwezigheid in Europa niet aanzienlijk verminderd en de «pivot» heeft evenmin geleid tot een sterke toename van Amerikaans militair personeel in de Pacific. Het Amerikaanse beleid voor Azië is eerder een erkenning van de veranderde geopolitieke realiteit in de regio met een focus op het bevorderen van handelsbelangen en het adresseren van de aanzienlijke veiligheidsrisico's. Daarnaast is deze Amerikaanse strategie gebaseerd op het beeld dat Europa stabiel is en dat bestaande veiligheidskaders (NAVO en de EU) in staat zijn om toekomstige veiligheidsdreigingen in deze regio het hoofd te bieden. Volgens de heer Agov hebben ook de Europese NAVO-lidstaten belang bij stabiliteit en veiligheid in Azië. Hij somde de belangrijkste veiligheidsdreigingen van deze regio op en beschreef de relatie van de NAVO met Aziatische partners, vooral gericht op operationele samenwerking. De VS verwachten dat Europese bondgenoten de leiding nemen in het adresseren van veiligheidsdreigingen in hun eigen regio. Met het oog daarop is het van belang om militaire capaciteit in stand te houden en de beslissingen van de Chicago-top te implementeren. Partnerschappen worden in toenemende mate belangrijk voor het bondgenootschap, waarbij de Aziatische partners vooral een substantiële rol spelen in de stabilisatie van Afghanistan. Er is een, weliswaar beperkte, rol voor de NAVO weggelegd in de Pacific en NAVO-lidstaten zouden volgens de rapporteur dan ook moeten overwegen om een permanente veiligheidsdialoog met deze regio aan te gaan.
- *NATO's Partnership with Central Asia* (rapporteur: Daniel Bacquelaine, België): Door de oorlog in Afghanistan zijn de vijf Centraal-Aziatische

¹ De rapporten zijn allemaal te vinden op de website: <http://www.nato-pa.int/Default.asp?SHORTCUT=3126>

republieken volop in de belangstelling van de internationale gemeenschap komen te staan. Deze regio kent ernstige veiligheidsdreigingen, zoals terrorisme, etnische conflicten, mensen- en drugssmokkel, evenals politieke en economische instabiliteit. Onderlinge samenwerking tussen deze landen is beperkt en externe actoren, zoals Rusland en China, oefenen grote invloed uit op veiligheid, economie en politiek in het gebied. De rapporteur analyseerde recente ontwikkelingen in Centraal-Azië en de wisselwerking tussen stabiliteit en veiligheid in deze landen en in Afghanistan. Hij beschreef vervolgens het lange, zij het beperkte partnerschap met de Alliantie. De NAVO en de vijf republieken delen gemeenschappelijke veiligheidsbelangen en het bondgenootschap heeft een gevestigd belang in de stabiliteit van de regio. Centraal-Azië verdient meer aandacht en meer betrokkenheid van de internationale gemeenschap. De NAVO moet haar betrekkingen met de vijf republieken verder ontwikkelen, in het bijzonder in de context van de transitie in Afghanistan.

- *Security in the High North: NATO's Role* (rapporteur: Jadwiga Zakrzewska, Polen): Poolstaten en actoren als de EU, de NAVO en China delen een groeiende interesse in de ontwikkelingen in het Hoge Noorden, die vooral het gevolg zijn van de impact van klimaatverandering op deze fragiele omgeving. Nu grote ijsvlaktes geleidelijk verdwijnen uit het Poolgebied, groeit de menselijke activiteit in dit kale en verlaten land. Exploitatie van minerale bronnen, visserij en maritieme handel zijn allemaal issues van vitaal belang voor de omliggende landen en andere belanghebbenden. De internationale implicaties van de smeltende ijskap zijn fundamenteel, gelet op de interesse die ook China, India, Japan, Zuid-Korea en Singapore in dit gebied hebben getoond, speciaal waar het de scheepsvaartroutes tussen de kusten van Rusland en Canada betreft. Nu het Poolgebied toegankelijker wordt en de potentiële economische waarde steeds meer wordt erkend, kan hier een nieuwe arena van strategische rivaliteit en potentiële militarisering ontstaan. De rapporteur wees erop dat vier van de vijf poolstaten lid van de NAVO zijn en dat het bondgenootschap al sinds de Koude Oorlog een rol speelt in het gebied. NAVO-lidstaten kunnen dan ook moeilijk het hernieuwde strategische belang van de regio verwaarlozen. In haar analyse van de gevolgen van de opwarming van de aarde op het Arctische gebied, speciaal waar het de veiligheid betreft, zag zij hier een grotere rol voor de NAVO weggelegd.

In de politieke commissie vond tevens een uitgebreid debat plaats over de oorlog in Syrië. Een deskundige van het Britse Royal United Service Institute for Defence and Security Studies, David Roberts, toonde zich pessimistisch over de kans van slagen van een interventie door het Westen. Onze mogelijkheid om verandering aan te brengen in de status quo wordt zwaar overschat, zo meende hij. Ook was hij sceptisch ten aanzien van de mogelijkheden van een vredesconferentie om een einde aan het geweld te maken. Zonder een significante verandering in de militaire situatie op de grond zullen het regime van Assad of zijn supporters in Iran of Rusland geen diplomatieke oplossing zoeken. Van de zijde van de Russische delegatie werd gewaarschuwd voor een herhaling van een situatie zoals die in Irak was ontstaan na de Westerse interventie in dat land. De heer **Ten Broeke** reageerde hierop door de stellen dat deze vergelijking niet opging. In Irak zijn immers nooit chemische wapens gevonden, daar waar Assad inmiddels zelf heeft toegegeven dat hij chemische wapens heeft. Is de recente inzet van deze wapens een experiment van Assad geweest, zo wilde de heer Ten Broeke weten, om te testen waar de «rode lijn» voor de Verenigde Staten ligt? En, als er onlangs inderdaad Russische wapens aan Assad geleverd zijn, zoals

minister Lazrov leek toe te geven, is daarmee dan niet de aanstaande vredesconferentie al bij voorbaat ondermijnd? De heer Roberts bevestigde dit. Assad test inderdaad waar voor de Amerikanen de grens ligt; er is bewijs dat er al zes tot negen maanden op kleine schaal chemische wapens worden ingezet.

Commissie voor wetenschap en technologie

- *Improving the Survivability of NATO Ground Forces* (rapporteur: Stephen Gilbert, Verenigd Koninkrijk): Hoe kan de overlevingskans van NAVO-grondtroepen in militaire operaties verbeterd worden? In vergelijking met voorgaande conflicten, werden de NAVO-missie in Afghanistan en de multinationale campagne in Irak gekenmerkt door een aanzienlijke verbetering in «soldier survivability». Niettemin zal het lastig worden om deze verbeteringen vast te houden als de operatie in Afghanistan tot een einde komt en de defensiebudgetten van de bondgenoten afnemen. De rapporteur wilde de geleerde lessen en «best practices» vastleggen en beschreef daarom in zijn rapport de belangrijkste vooruitgang die het afgelopen decennium geboekt is bij het vergroten van de overlevingskansen van NAVO-soldaten. Het ging daarbij niet alleen om technische verbeteringen in de uitrusting van voertuigen en kogelvrije vesten, maar ook om de laatste ontwikkelingen in de zorg voor gewonden. Volgens de rapporteur was er op beide terreinen grote winst geboekt, maar is vooral de medische zorg voor gewonden revolutionair verbeterd. De heer Gilbert riep NAVO-lidstaten op om al het noodzakelijke te doen om vaardigheden te onderhouden en om concepten en doctrines vast te leggen. De lessen van de afgelopen jaren moeten breed bekend worden gemaakt en de verdere ontwikkeling van wapenrusting en medische zorg voor gewonden moet prioritaire aandacht krijgen.
- *New Energy Ideas for NATO Militaries: Building Accountability, Reducing Demand, Securing Supply* (rapporteur: Osman Bak, Turkije): De Turkse rapporteur beschreef hoe in de afgelopen zestig jaar de energieconsumptie van legers tot ongekende hoogten is gestegen. De kosten die hiermee gemoeid zijn, zijn niet langer te verwaarlozen. Inefficiënt en ineffectief energiegebruik door de NAVO-legers draagt risico's in zich van financiële, milieutechnische en veiligheidsaard. Binnen de Alliantie zijn inmiddels nieuwe ideeën en benaderingen ontstaan om de energie-efficiëntie van de strijdkrachten te verhogen. De heer Bak concentreerde zich op de activiteiten die de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Turkije en de EU ondernemen om de energiebehoefte te verminderen en de toevoer van energie voor militaire doeleinden veilig te stellen. Daarnaast besprak hij de rol die de NAVO heeft in het bevorderen van energie-efficiëntie van de strijdkrachten van de lidstaten. Volgens hem was het een logische zaak om hierin te investeren en er zijn weinig gevestigde belangen die een belemmering zouden kunnen vormen voor de implementatie van nieuwe technologieën en benaderingen in de militaire sfeer. De NAVO zou een aanzienlijke toegevoegde waarde kunnen hebben door lidstaten aan te moedigen om afspraken te maken over gemeenschappelijke standaarden, onderwijs, training en geïntegreerde technologieën op het gebied van militaire energie-efficiëntie en interoperabiliteit.
- *The Future of Combat Aircraft* (rapporteur: Pierre Claude Nolin, Canada): Als gevolg van dalende defensiebudgetten in de NAVO-lidstaten, komen dure gevechtsvliegtuigprogramma's in veel landen ter discussie te staan. Rapporteur Nolin stelde dat het daarbij altijd wel van belang is om toekomstgericht te werk te gaan. Het huidige

arsenaal aan gevechtsvliegtuigen in de NAVO – inclusief degene die op dit moment geproduceerd worden – heeft een levensduur tot in de jaren 2030. Aangezien het twintig tot dertig jaar kan duren, vanaf het moment van ontwerp, voor een gevechtsvliegtuig wordt opgeleverd, leek het de Canadese senator van belang om nu al na te denken over het type vliegtuig dat de Alliantie nodig heeft op lange termijn. Hij beschreef actuele technologische trends in de luchtvaart en in afweergeschut. Daarnaast probeerde hij de trends te duiden in luchtvaarttechnologie die van belang zijn voor een volgende generatie jachtvliegtuigen: voortstuwingssystemen, materialen, sensoren, wapens en netwerkcapaciteiten. Zijn conclusie was dat, zelfs in tijden van financiële krapte, NAVO-lidstaten aan research & development moeten blijven doen, als cruciale voorwaarde voor doorbraken in vliegtuigtechnologie.

Commissie voor de civiele dimensie van veiligheid

- *Fostering Democratic Transformation in the MENA Region* (rapporteur: Ulla Schmidt, Duitsland): In dit rapport werd een update gegeven van de interne politieke dynamiek in elk van de landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika, die geraakt is door de zogenoemde «Arabische Lente». In de afgelopen twee jaar is het politieke landschap in de regio danig veranderd en democratische vooruitgang is in meer of mindere mate bereikt. Mevrouw Schmidt wees erop dat de regio veel specifieke uitdagingen kent, die de Euro-Atlantische gemeenschap niet heeft meegemaakt tijdens de transitie in Centraal- en Oost-Europa. Deze regio vergt dan ook een nieuwe benadering. De meest significante uitdaging als gevolg van de Arabische revoltes is het politieke succes van Islamistische groepen, die aanzienlijke invloed hebben doen gelden op politieke en constitutionele processen. Naast zorgen die er bestaan over het commitment van deze nieuwe regeringen aan democratie, mensenrechten en vrouwenrechten, bestaat er daarnaast zorg over de democratische controle over de strijdkrachten. Mevrouw Schmidt analyseerde de reikwijdte van deze uitdagingen, de vooruitzichten voor democratie en de manier om dit te bevorderen. Volgens haar heeft de Euro-Atlantische gemeenschap minder te bieden dan destijds aan Oost-Europa, omdat deze landen geen NAVO- of EU-lidmaatschap ambiëren. Niettemin is het nodig om assistentie te bieden aan democratische initiatieven in de regio en de ontwikkeling nauwgezet te volgen. Zo kunnen mogelijke implicaties voor Euro-Atlantische veiligheid en stabiliteit in kaart gebracht worden en kan snel en resoluut worden opgetreden als fundamentele mensenrechten in het geding lijken te komen. De NAVO PA kan daarin een toegevoegde waarde hebben. De budgettaire restricties in Europa en de VS kunnen beperkingen opleggen aan de steun die aan de regio wordt geboden, maar volgens mevrouw Schmidt zullen de kosten van niets doen aanzienlijker hoger zijn.

Mevrouw **Hachchi** prees de rapporteur voor het heldere overzicht van de stand van zaken per land, dat zij bood. Zij vond het wel van belang om oog te houden voor het verschil tussen de verschillende landen. Het feit dat er overeenkomsten zijn qua rol van Islamistische partijen, het type opstand en de mensenrechtensituatie, zegt niet dat deze landen allemaal dezelfde weg te gaan hebben of hetzelfde soort steun nodig hebben. Zij vond het goed dat mevrouw Schmidt het containerbegrip «Islamisten» relativeerde. Er kan wel degelijk onderscheid gemaakt worden tussen gematigde Islamisten en hardliners. En die staan uiteraard los van militante Jihadisten. Zij vond dat mevrouw Schmidt de aandacht voor «gender» gelijkheid en de positie van vrouwen wat meer zou mogen uitwerken. Concluderend vond zij het rapport een uitstekende analyse, die echter aan waarde zou kunnen

winnen als ook wordt aangegeven hoe de internationale gemeenschap, met name de EU en de NAVO, de betreffende landen kan steunen.

- *Georgia's Euro-Atlantic Integration: Internal and External Challenges* (rapporteur: Lucio Malan, Italië): Hoewel de geopolitieke context ingewikkeld is en haar geschonden territoriale integriteit een voortdurend probleem vormt, heeft Georgië enorme inspanningen geleverd om aan de politieke criteria voor NAVO-lidmaatschap te voldoen. Het land heeft een forse bijdrage geleverd aan NAVO-operaties, vooral die in Afghanistan. Het NAVO-lidmaatschap is voor Georgië geen kwestie van «of», maar van «hoe en wanneer», aldus de Italiaanse rapporteur. De vreedzame machtsoverdracht na de parlementsverkiezingen van oktober 2012 is niet alleen een mijlpaal voor Georgië, maar voor de hele regio. Maar de regeringwissel riep ook de vraag op of deze een verandering betekent voor de geopolitieke oriëntatie van het land en haar democratische ontwikkeling. De heer Malan maakte de balans op van de «Rozenrevolutie». Volgens hem ambieert Georgië nog steeds het NAVO- en EU-lidmaatschap. De mate waarin het land in staat is om de huidige politieke transitie door te maken, is de belangrijkste factor die bepaalt of deze ambitie gerealiseerd wordt. Hij riep de vertegenwoordigers van beide politieke kampen in Georgië op om zich te blijven inzetten voor democratie, matiging en dialoog overeenkomstig hun Euro-Atlantische ambities.
- *The Western Balkans: Securing a Stable Future* (rapporteur: Witwold Waszczykowski, Polen): Sinds de eeuwwisseling is de Westelijke Balkan, als gevolg van grote binnenlandse en internationale inspanningen, een vreedzame regio. Niettemin kent het gebied nog vele problemen en de vooruitgang van de afgelopen jaren is op sommige punten zelfs teruggedraaid. Etnische verdeeldheid wordt nog steeds voor politieke doeleinden misbruikt. De Poolse rapporteur beschreef hoe er over de belangrijkste politieke kwesties nog geen akkoord is bereikt, zoals de grondwet van Bosnië, de status van Kosovo en de naamgeving voor Macedonië. De landen in de regio hebben problemen om aan de voorwaarden voor integratie in de EU te voldoen, zoals in de bestrijding van corruptie, georganiseerde criminaliteit, bestuurlijk en justitiële hervorming en de versterking van de onafhankelijkheid van media en NGO's. De internationale gemeenschap heeft geen effectieve strategie voor de regio, aldus de heer Waszczykowski. Het perspectief van NAVO- en EU-lidmaatschap heeft verdere terugval voorkomen, maar blijkt tegelijk niet voldoende om te komen tot echte verzoening en zinvolle hervormingen. De uitbreidingsstrategie dient vergezeld te gaan van maatwerk per land, aldus de rapporteur. Cruciaal is daarbij dat lokale politici bereid zijn tot compromissen en concessies, anders blijft Euro-Atlantische integratie een illusie. Naar aanleiding van deze presentatie stelde het lid **Hachchi** dat verandering en groei op de Balkan alleen van binnenuit kan komen. Lokale politici zouden volgens haar aangemoedigd moeten worden om hun verantwoordelijkheid te nemen. Internationale supervisie moet verminderd worden en «local ownership» moet meer steun krijgen. Hoe zag de heer Waszczykowski dit, wilde zij weten. Die toonde zich ronduit pessimistisch op dit punt. Zowel Bosnië als Kosovo willen politiek en militair ondersteund worden en dat zal de komende jaren waarschijnlijk niet veranderen, meende hij.

Eurocommissaris Vivian Reding hield een presentatie over dataprotectie en cybersecurity, meer in het bijzonder over het recente voorstel van de Europese Commissie. Mevrouw **Hachchi** stelde in reactie daarop dat het belang van internationaal beleid in de bestrijding van cybercrime niet

overschat kan worden. Internet biedt zowel kansen als bedreigingen of uitdagingen. Zij vond het interessant om scherper te krijgen welke rol defensie zou kunnen spelen bij de strijd tegen cybercrime en wat parlementariërs in dat verband zouden kunnen doen.

Commissie voor defensie en veiligheid

- *Afghanistan: 2014 and beyond* (rapporteur: Sven Mikser, Estland): In dit rapport werd onderzocht voor welke uitdagingen de NAVO momenteel in Afghanistan staat. De heer Mikser constateerde dat de lange-termijn stabiliteit van het land niet alleen afhangt van de Afghaanse Nationale Veiligheidstroepen, maar ook van vooruitgang in «civil society», bestuur, economische groei en de integratie van opstandelingen in de samenleving. De Afghaanse veiligheidstroepen vormen op dit moment de sterkste en meest betrouwbare structuur van de Afghaanse staat en de heer Mikser sloot niet uit dat zij de belangrijkste factor van eenheid in een overigens etnisch verdeelde samenleving worden. Maar de strijdkrachten staan onder controle van een zwakke, corrupte en impopulaire politieke leiding, wat zorgen baart voor de civiel-militaire relatie. Als de Afghaanse overheid de troepen geen structuur, middelen en een coherente strategie biedt, zullen de investeringen in de Afghaanse Nationale Veiligheidstroepen niet het gewenste resultaat van veiligheid en stabiliteit opleveren. Hun effectiviteit hangt uiteindelijk af van de Afghaanse regering, niet van de NAVO. De internationale gemeenschap dient de hervormingspogingen van de overheid nieuw leven in te blazen, met een nadruk op mensenrechten en vrouwenrechten. Ook dient er commitment te worden aangegaan voor de periode na 2014 om Afghanistan door de politieke transitie te loodsen. Tijd is cruciaal, als bepaald wordt hoe de NAVO-missie er na 2014 uit zal zien en hoe de Afghaanse Veiligheidstroepen kunnen functioneren als een motor van vereniging in het land. De presentatie van dit rapport ging vergezeld van een paneldiscussie met onder andere professor Biddle, verbonden aan de George Washington University en de Council on Foreign Relations. Hij sprak pessimistisch over de perspectieven om de oorlog te beëindigen. Eind 2014 zou er een militaire patstelling zijn ontstaan, meende hij, en de enige uitweg lijkt een onderhandelingsakkoord, waarin het Westen pijnlijke concessies moet doen aan de Taliban. Mevrouw **Hachchi** wees erop dat onderhandelen altijd betekent dat er zaken moeten worden prijsgegeven. Voor haar was van belang wie de leiding heeft over deze onderhandelingen? Wie zijn erbij betrokken? Hoe wordt er met het thema vrouwenrechten omgegaan? Dat laatste was wat haar betrof in ieder geval geen terrein waarop zij concessies wilde doen. Professor Biddle antwoordde dat er waarschijnlijk een externe onderhandelaar moet worden aangewezen van de Verenigde Naties. De Verenigde Staten zijn hier vooralsnog tegen en vertragen de weg naar onderhandelingen, omdat zij hun invloed over de uitkomst van de oorlog niet uit handen willen geven. De noodzaak om concessies te doen, zou volgens hem vooral op het punt van vrouwenrechten spelen. Als het Westen weigert om hierop een compromis te sluiten, moet men ook bereid zijn om de consequentie daarvan te dragen, namelijk een verlenging van de oorlog. In aanvulling hierop wees de rapporteur erop dat de bescherming van vrouwenrechten in de jaren negentig nooit een aanleiding is geweest voor de NAVO om in het door de Taliban geregeerde Afghanistan in te grijpen. Die interventie was het gevolg van de aanslagen op 11 september. Het leek hem niet goed mogelijk om geen compromis te sluiten over vrouwenrechten; wij hebben zelf de lat erg hoog gelegd op dit punt, meende hij.

- *Smart Defence, Strategic Defence: Pooling and Sharing from the start* (rapporteur: Xavier Pintat, Frankrijk): Tijdens de NAVO-top van 2012 in Chicago is besloten tot «Smart Defence», ofwel een programma dat NAVO-troepen meer capabel, meer compatibel en meer complementair moet maken. Het gaat er daarbij niet alleen om de al bestaande militaire middelen op een bedachtzame manier te benutten en te delen, aldus rapporteur Pintat, maar ook om het kader te versterken voor gezamenlijke Research & Development van nationale defensie-industrieën. Aldus kan een effectieve militaire gereedschapskist voor de toekomst samengesteld worden, waar de Alliantie in de komende decennia gebruik van kan maken. De rapporteur ging hier verder op in door projecten in bilateraal verband, van de EU en de NAVO onder de loep te houden en te waarderen op hun nut voor het delen van R&D-middelen van nationale defensie-industrieën. «Smart Defence» moet lidstaten niet aanmoedigen om hun defensie-uitgaven verder terug te dringen, vooral niet op het gebied van R&D. Dé manier om landen aan te moedigen om deel te nemen aan samenwerkingsprogramma's en om hun huidige defensie-inspanningen te handhaven, is om ervoor te zorgen dat zij direct profiteren van de projecten in de vorm van industrie en banen, aldus de Franse rapporteur. Mevrouw **Eijsink** wees in een interventie op de groeiende capaciteitskloof tussen Europa en de Verenigde Staten en het belang in dat kader van Europese defensie- en veiligheidssamenwerking. Oorspronkelijk was samenwerking op dit terrein in Europa bedoeld als «chefsache», een aangelegenheid van de minister-presidenten. Echter in de Europese Raad van december 2013 zal pas voor het eerst op dit niveau over Europese defensie worden gesproken. Hoe kan de betrokkenheid van de regeringsleiders bij dit thema vergroot worden, zo wilde zij weten? De heer Pintat antwoordde dat de Europese Raad iedere zes maanden over defensiezaken zou kunnen spreken. Parlementen zouden hier bij hun eigen premiers op kunnen aandringen en daarnaast kan de NAVO Assemblée deze zaak ook bepleiten bij de NAVO, waardoor dit ook onder de aandacht van de premiers wordt gebracht.

De heer **Knops** zette vraagtekens bij de bewering van de heer Pintat in zijn rapport dat de NAVO momenteel sterker is dan ooit. Gelet op de huidige defensiebezuinigingen is dat nog maar de vraag. De heer Knops bepleitte een grotere coördinatie in die bezuinigingen, naast het poolen en delen van capaciteiten. «Smart defence» mag geen excuus zijn voor verdere bezuinigingen. Daar waar de heer Pintat in zijn rapport schreef dat het noodzakelijk is om defensiebudgetten op het huidige niveau te handhaven of zelfs te verhogen, vroeg de heer Knops hoe realistisch dit pleidooi was en hoe hij dit beoogde te bereiken. De rapporteur antwoordde hierop dat het de Franse Senaat in ieder geval gelukt was om verdere bezuinigingen op defensie een halt toe te roepen. Bij de behandeling van de nieuwe visie op de Franse Defensie was er op dat punt brede consensus in de Senaat. Parlementariërs moeten zich realiseren dat zij de macht hebben om verdere bezuinigingen tegen te houden. Daarnaast bleef hij vinden dat de NAVO de machtigste militaire organisatie van dit moment is, vooral vanwege de deelname van de Verenigde Staten aan dit bondgenootschap. Maar hij gaf toe dat er een grote uitgavenkloof bestaat tussen 5 lidstaten enerzijds en 23 lidstaten anderzijds.
- *Transatlantic Relations, Global Partners: Implementing the new Strategic Concept through Co-operation and Partnership* (rapporteur: Nicole Ameline, Frankrijk): Met het nieuwe Strategisch Concept uit 2010 heeft de NAVO haar rol en prioriteiten geherdefinieerd. Het document is tot stand gekomen in een ongeëvenaard proces van brede consultatie en consensus en bevat de oproep aan de Alliantie om

intern te consolideren en tegelijkertijd de dialoog met externe partners uit te breiden. De impact van de economische en financiële crisis op defensiebudgetten, de groeiende onevenwichtigheid in de relatie tussen de bondgenoten en de Amerikaanse tactische heroriëntatie op Azië, hebben geleid tot zorgen over een strategische loskoppeling van beide kanten van de Atlantische oceaan. Het is cruciaal, zoals ook in het Strategisch Concept is opgenomen, dat het belang van de trans-Atlantische band wordt bevestigd. Deze noodzakelijke interne consolidatie moet tegelijk met een versterkte externe dialoog plaatsvinden, meende ook mevrouw Ameline. De operatie in Libië heeft opnieuw het belang duidelijk gemaakt van partnerschappen. Het bondgenootschap en haar partners hebben een gezamenlijk belang bij het tegengaan van nieuwe wereldwijde dreigingen, zoals internationaal terrorisme, de verspreiding van massavernietigingswapens, cyberaanvallen, maritieme piraterij of milieurampen. Partners leveren daarnaast cruciale politieke en operationele steun aan NAVO-operaties. Mevrouw Ameline beschreef vervolgens hoe de NAVO aan deze beide prioriteiten uitvoering heeft gegeven sinds het Strategisch Concept is aangenomen.

- *A Crescent of Crisis on Europe's Doorstep: A New North/South Strategic Partnership for the Sahel* (rapporteur: Nicole Ameline, Frankrijk): De Franse rapporteur analyseerde de militaire interventie in Mali in januari 2013, die het gevolg was van de snel verslechterende situatie in dit land in 2012 en het risico dat een terroristisch regime daar de macht over zou nemen. Tot voor kort werd de instabiliteit in de Sahel gezien als een lokaal risico. Inmiddels is echter duidelijk dat de combinatie van diepgewortelde kwetsbaarheden en de groeiende aanwezigheid van terroristische en criminele groepen een soort «halve maan» van crisisgebieden omvat, van de Afrikaanse kust aan de Atlantische oceaan tot de kust van Somalië. Deze nieuwe realiteit vormt een directe bedreiging voor zowel Europa als Noord-Amerika. De crisis in Mali zou tot een betere inschatting van deze dreiging moeten leiden en landen van de EU en de NAVO zouden hun belangen en strategie in de regio moeten herdefiniëren. Tegelijkertijd maakt de crisis in Mali het belang nog eens duidelijk van goede diplomatieke en militaire middelen, die essentieel zijn voor een goed antwoord op toekomstige crises. Mevrouw Ameline beschreef voorts de uiteenlopende oorzaken van de Sahel-crisis, alvorens de lessen uit de Mali-crisis te trekken. De belangrijkste weg uit die crisis bestond volgens haar uit het realiseren van een serieus Noord-Zuid partnerschap voor de Sahel voor lange termijn.

Commissie voor economie en veiligheid

- *The Economic and Strategic Implications of the Unconventional Oil and Gas Revolution* (rapporteur: Jeppe Kofod, Denemarken): De Deense parlementariër beschreef hoe hydraulisch fractureren om koolwaterstoffen te winnen tot een revolutie in de energieproductie leidt in Noord-Amerika en elders. Tot voor kort voorspelden energie-experts een snelle uitputting van de wereldwijde energiebronnen op hetzelfde moment dat de vraag ernaar sterk zou groeien, met name in de opkomende economieën in Azië. Nieuwe winningsmethoden hebben echter tot een aanzienlijke verandering in dit beeld geleid. Grote voorraden olie en gas, waarvan de winning lang economisch onaantrekkelijk of technisch onmogelijk werd gehouden, blijken nu goed toegankelijk. Dit zorgt voor een hervorming van de wereldwijde energiemarkt en voor een fundamentele verandering van de manier waarop tegen energiezekerheid wordt aangekeken. Het epicentrum van deze nieuwe winningsmethoden ligt voornamelijk in Noord-Amerika,

waar grote reservoirs schaliegas en schalieolie nu toegankelijk zijn. Onconventionele gasproductie op het Noord-Amerikaanse continent is tussen 2006 en 2010 met 48% gegroeid. Sommige studies suggereren dat schaliegasreserves in de Verenigde Staten voldoende zijn om het land de komende negentig jaar van genoeg gas te voorzien. De heer Kofod beschreef in zijn presentatie zowel de economische als de strategische implicaties van deze ontwikkelingen.

De heer **Knip** vroeg in dit verband aandacht voor de mogelijke effecten van de schaliegasrevolutie op het Franse kernenergiebeleid. Op basis van het prijsmechanisme kan men verwachten dat Amerikaanse kolen en schaliegas ook naar Europa geëxporteerd zullen worden. Beide zijn immers goedkoper dan het natuurlijke gas uit Europa en ook goedkoper dan kernenergie.

- *Defence Spending, National Security and Alliance Solidarity* (rapporteur: Harriet Baldwin, Verenigd Koninkrijk): De Britse rapporteur voorspelde militaire impotentie en strategische irrelevantie voor de NAVO als de huidige trend van defensiebezuinigingen wordt doorgezet. De krimpende defensieuitgaven vormen de grootste hedendaagse bedreiging voor de cohesie en de capaciteiten van de Alliantie. Tussen 2008 en 2011 hebben de meeste Europese landen hun militaire uitgaven met 10% tot 15% verminderd, sommigen zelfs met 20%. Ook het Amerikaanse defensiebudget wordt aanzienlijk teruggedrongen. Echter, waar de VS nog ruim 3% van haar BNP aan defensie besteedt, is het gemiddelde van de NAVO-lidstaten gekrompen van 1,9% in 2009 tot 1,6% in 2012. De rapporteur waarschuwde dat NAVO-lidstaten deze bezuinigingen doorvoeren in een tijd van grote strategische onzekerheid. Cyberterrorisme, drugsmokkel, massamigratie, proliferatie van massavernietigingswapens en een politiek instabiele Middellandse Regio vormen significante dreigingen voor de bondgenoten. De NAVO moet meer werk maken van multilaterale kaders, die het de lidstaten mogelijk maakt om hun middelen te poolen, zodat middellange en lange-termijn prioriteiten geborgd kunnen worden. Fiscale consolidatie blijft daarbij een dringende noodzaak voor veel Westerse landen. Tot defensiebezuinigingen moet op rationele gronden besloten worden en op een manier die de ondermijning van kritieke capaciteiten beperkt. Daarnaast zullen de bezuinigingen teruggedraaid moeten worden als economisch herstel inzet.
- *Integrating the Economies of the Mediterranean Basin* (rapporteur: Uwe Karl Beckmeyer, Duitsland): Een grotere mate van Noord-Zuid integratie in het Middellandse gebied kan voordelen bieden aan alle landen op beide kusten van de Middellandse Zee, aldus de Duitse parlementariër. De sleutel tot lange-termijn groei en stabiliteit in de regio ligt in het vinden van nieuwe manieren om de commerciële en financiële betrekkingen tussen de landen te verdiepen. Eerdere pogingen om tot robuustere relaties te komen zijn in het verleden altijd teleurstellend gebleken. De heer Beckmeyer analyseerde de vele obstakels in Middellandse integratie, waarvan de belangrijkste naar zijn mening waren: a) een geringe mate van Noord-Zuid integratie, b) de complexe en niet altijd effectieve structuren die tot een economische Noord-Zuid integratie binnen het Euro-Middellandse partnerschap moeten leiden en c) de problemen in een open Noord-Zuid handelsrelatie. De komst van de Europese financiële crisis en politieke onrust in de Arabische wereld hebben hier nieuwe lagen van complexiteit aan toegevoegd. De rapporteur besloot met enkele suggesties om deze obstakels te overkomen.

Plenaire vergadering

Tijdens de plenaire zitting op vrijdag 17 mei vond een debat plaats met de voltallige Noord-Atlantische Raad in de samenstelling van de Permanent Vertegenwoordigers. De laatste keer dat zo'n debat had plaatsgevonden was tijdens de Voorjaarszitting van 2009 in Oslo. Secretaris-generaal Rasmussen hield een toespraak, die volledig gewijd was aan de NAVO-operatie in Afghanistan. Volgens hem was de inzet van het bondgenootschap in Afghanistan absoluut de moeite waard geweest. In 2001 vormde het land een thuisbasis voor internationale terroristen, zo bracht hij zijn gehoor in herinnering. Vandaag de dag is dat niet meer het geval. De NAVO heeft niet als taak om een perfecte staat in Afghanistan op te bouwen. Het doel van de operatie daar is om onze eigen veiligheid te beschermen door de Afghanen te helpen om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen veiligheid. De transitie waarin Afghaanse veiligheidstroepen geleidelijk meer verantwoordelijkheid krijgen, verloopt goed, aldus de heer Rasmussen, en hij beweerde dit met eigen ogen te hebben gezien. De rol van ISAF bestaat op het moment al vrijwel volledig uit training, advisering en mentoring. De Afghaanse troepen worden sterker en kunnen steeds meer aan. In de komende weken zou ISAF volledig overgaan van een gevechtsrol op een ondersteunende rol, aldus de NAVO-topman. Op de top in Chicago is besloten om na 2014 in Afghanistan te blijven met een nieuwe en andersoortige missie, kleiner in opzet, maar met een duidelijk commitment aan de toekomst van het land. Hij wees erop dat daarbij het nodige van de Afghaanse regering wordt verwacht. Geloofwaardige verkiezingen, de aanpak van corruptie en het verbeteren van bestuur zijn zaken waarop deze wordt aangesproken. Als de Afghaanse regering zich inzet voor bescherming van de grondwet en handhaving van mensenrechten, in het bijzonder vrouwenrechten, zal zij zich daarmee verzekerd weten van voortgezette steun van de internationale gemeenschap. Afghanistan heeft de donkere dagen van de Taliban achter zich gelaten, verzekerde de heer Rasmussen. Er zijn verharde wegen aangelegd, de economie groeit met 7% per jaar, het gebruik van mobiele telefoons en internet is enorm gegroeid en het aantal kinderen dat onderwijs krijgt, is verachtvoudigd. De levensstandaard is gestegen en daarmee ook de levensverwachting. Afghanistan maakt dus niet alleen een veiligheidstransitie, maar ook een economische en politieke transitie door. Daarbij is de NAVO slechts één van de partners van het land, als onderdeel van een veel grotere internationale inspanning. De secretaris-generaal had op zijn laatste reis naar Afghanistan jonge Afghanen gesproken, die er klaar voor leken te zijn om de verantwoordelijkheid voor de toekomst van hun land te nemen. Zij hadden hem nog eens gewezen op het belang van een stabiel Afghanistan voor de regio. Hij besepte dat de ISAF-landen een grote prijs hebben betaald voor deze vooruitgang, met name de nabestaanden van omgekomen soldaten. Maar hun opoffering is niet voor niets geweest, zo bezwoer hij. Zonder de ogen te sluiten voor de uitdagingen die er nog zijn, kan de NAVO trots zijn op wat zij heeft bereikt in Afghanistan. Het is nu aan de Afghanen zelf om hier een succes van te maken.

In de aansluitende discussie greep de heer **Ten Broeke** de gelegenheid aan om de NAR een vraag te stellen over de financiële transparantie van de NAVO, een punt dat in het verleden al vaker door de Nederlandse delegatie aan de orde was gesteld. Hoe keken de secretaris-generaal en de ambassadeurs van de lidstaten aan tegen de suggestie van de Nederlandse Rekenkamer om een Chief Financial Officer aan te stellen op het niveau van de NAR om aldus de financiële houdbaarheid van de operaties en andere werkzaamheden in NAVO-verband te bewaken, zo wilde hij weten. De vraag werd namens de Raad beantwoord door de Roemeense ambassadeur Ducaru. Hij verzekerde de heer Ten Broeke dat het verbeteren van de financiële transparantie van het bondgenootschap een

voortdurende inspanning vraagt. De NAR heeft de secretaris-generaal in eerste instantie geadviseerd om een financial controller aan te stellen, maar dat zou ook best een CFO kunnen zijn, meende hij. Om te komen tot diepgaandere hervormingen is een werkgroep gemandateerd om met aanbevelingen te komen voor een herziening van de audit van de NAVO-financiën. Dit advies was inmiddels gereed voor bespreking in de Raad, die hier eind juni formeel over zou besluiten.

De voorzitter van de delegatie,
Ten Broeke

De griffier van de delegatie,
Westerhoff